

Vaak wordt verondersteld dat internationale activiteiten van het midden- en kleinbedrijf (mkb) en van nieuwe ondernemingen bijdragen aan waardecreatie, zowel op bedrijfsniveau als voor de economie als geheel. Toch is er nog maar weinig empirisch onderzoek gedaan naar de economische effecten van internationale activiteiten van nieuwe en kleinere ondernemingen, met name als het gaat om macro-economische effecten. Mijn proefschrift beoogt inzicht te bieden in dergelijke effecten, zowel op micro- als op macroniveau. Specifiek is er op microniveau aandacht voor het effect van internationalisering op innovatie en op macroniveau voor het effect van internationalisering op ondernemerschap en economische groei. Een complex aspect hierbij is dat deze potentiële effecten van internationalisering zelf ook een determinant van internationalisering kunnen zijn. In mijn proefschrift is aandacht voor beide causale richtingen en wordt bijvoorbeeld nader ingegaan op de mogelijke tweezijdige relatie tussen internationale handel en innovatie op bedrijfsniveau. Hierbij is onder een grote groep mkb-bedrijven onderzocht of innovatie leidt tot export en import en, andersom, of export en import leiden tot innovatie. Eerder onderzoek onder mkb-bedrijven naar het verband tussen innovatie en internationalisering was vooral gericht op exportactiviteiten. Innovatieve inspanningen kunnen echter ook aanleiding geven tot importactiviteiten zoals de aankoop van nieuwe machines of technologieën uit het buitenland. Ook richtte eerder onderzoek zich met name op de rol van innovatie als katalysator voor internationalisering en in veel mindere mate op de invloed van internationalisering op innovatie. Het is echter te verwachten dat bedrijven via internationale handelsactiviteiten in aanraking komen met nieuwe ideeën, technologieën en consumentenwensen in het buitenland en dat dit een positieve bijdrage levert aan innovatie. De empirische uitkomsten duiden inderdaad op het bestaan van een positieve tweezijdige relatie tussen innovatie en internationalisering. Er worden met name aanwijzingen gevonden voor het bestaan van een positieve terugkoppeling tussen enerzijds product-/diensteninnovatie en anderzijds export en import. Ook wordt een positief verband gevonden tussen ondernemerschap en internationalisering. Op macroniveau worden aanwijzingen gevonden dat exportgerichte nieuwe ondernemingen een katalysator zijn voor nieuwe bedrijfsoprichtingen in een land. De verklaring hiervoor is dat exportgerichte nieuwe ondernemingen over het algemeen succesvolle bedrijven zijn die als rolmodellen fungeren en zo het animo voor ondernemerschap in een land vergroten. Op

Hesseles, J. (2008) *International Entrepreneurship: Value Creation Across National Borders*. Rotterdam: ERIM

microniveau wijzen de bevindingen uit dat nieuwe ondernemingen zich eerder richten op export wanneer de ondernemer al eerder een eigen bedrijf heeft gehad, specifieke kennis en vaardigheden bezit om een eigen bedrijf op te zetten en/of andere ondernemers in zijn of haar netwerk heeft. Dit suggereert dat dergelijke ervaring, kennis, vaardigheden en netwerken ertoe bijdragen dat ondernemers de benodigde capaciteiten voor internationalisering ontwikkelen, beter in staat zijn om kansen in het buitenland te identificeren en hun bedrijf meer routinematig kunnen besturen, waardoor ze meer tijd hebben om zich te richten op het ontplooiën van activiteiten in het buitenland. Daarnaast is er ook nog weinig bekend over hoe de macro-econo-

mische omgeving waarin bedrijven actief zijn van invloed is op het internationaliseringsgedrag van kleinere en nieuwe ondernemingen. Ook hier wordt aandacht aan besteed in mijn proefschrift. Hierbij is er onder andere onderzocht of blootstelling aan internationaal actieve economische actoren nieuwe en kleinere ondernemingen aanspoort om te gaan exporteren via *export spillovers*. Er is sprake van export spillovers wanneer internationaal actieve bedrijven kennis over buitenlandse markten of andere kennis die van nut kan zijn voor het opereren in het buitenland, bijvoorbeeld technologische kennis, overdragen aan een andere economische actor, zodat deze vervolgens gaat exporteren. Het is te verwachten dat dergelijke spillover-effecten sterker zullen zijn in landen met hogere inkomens dan in landen met lagere inkomens, omdat ondernemingen in landen met hogere inkomens meer capaciteit hebben om export spillovers te absorberen. De uitkomsten van een empirisch model ondersteunen dat uitgaande buitenlandse investeringen en internationale handel bronnen zijn van export spillovers voor nieuwe ondernemingen in hogere inkomenslanden. Samenvattend, de bevindingen van mijn proefschrift ondersteunen dat internationalisering van het mkb en nieuwe ondernemingen bijdraagt aan waardecreatie. Internationalisering leidt tot innovatie op microniveau, tot de oprichting van nieuwe ondernemingen en tot economische groei op macroniveau. Ook wordt aangetoond dat de macro-economische omgeving middels de aanwezigheid van internationaal actieve actoren een stimulerend effect kan hebben op internationalisering.

JOLANDA HESSELES

Onderzoeker bij de afdeling Strategisch Onderzoek van EIM en universitair docent aan de Erasmus Universiteit Rotterdam DS 1916